

УДК 069:94(477.83-25):[069.51:7.078 Ожехович

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ: ЗБІРКА БОЛЕСЛАВА ОЖЕХОВИЧА І ЇЇ МІСЦЕ У СУЧАСНІЙ ФОНДОВІЙ КОЛЕКЦІЇ

Світлана ХАВАЛКО

Комунальний заклад Львівської обласної ради
“Львівський історичний музей”,
пл. Ринок, 6, 79008, Львів, Україна

У статті, на основі архівних матеріалів Львівського історичного музею і опублікованих джерел, охарактеризовано велику приватну колекцію мистецьких пам'яток Болеслава Ожеховича, яку він передав у дар місту Львову у 1919 р. Проаналізовано інвентарні книги Національного музею ім. короля Яна III, які подають повну інформацію про кількісний і типологічний склад колекції у період її перебування у Національному музеї ім. короля Яна III у 1919–1939 рр. Підкреслено важливість подарованої збірки у формуванні колекції Національного музею ім. короля Яна III, яка у 1940 р. перейшла у фонди Львівського історичного музею. Частково проаналізовано кількість пам'яток, які сьогодні зберігаються у Львівському історичному музеї.

Ключові слова: колекція, збірка, пам'ятки, музей, фонд, предмет.

Історія формування колекції Львівського історичного музею така ж неординарна і багатогранна, як і історія самої установи, і, безумовно, тих людей, які були причетні до її створення та функціонування. За понад 125-літнє існування однієї з найбільших і найбагатших музейних інституцій Львова і України, Музей був у складі різних держав і пережив різні політичні епохи. Своє існування Музей розпочав у складі Австрійської монархії, згодом – у складі Польщі, після Другої світової війни – у складі Радянського Союзу, з 1991 р. – у незалежній Україні. За цей період неодноразово змінювалися назви Музею в офіційному діловодстві, перебудовувалися експозиції відповідно до інтересів кожної політичної влади, змінилося не одне покоління музейників, але основа життєдіяльності установи – фондова колекція, продовжує поповнюватися і розвиватися, відображаючи у пам'ятках історичні події кожної епохи і передаючи у майбутнє беззаперечні свідчення минулого.

Формування музейної колекції на початку ХХ ст. мало свої особливості та способи поповнення, окремі з яких, на жаль, не є притаманні для сьогодення. На час створення Історичного музею міста Львова у 1893 р. музейна колекція тільки почала формуватися. У Відозві Магістрату за 22 грудня 1892 р., яка проголошувала заснування Музею, було зазначено про перших дарувальників: колекціонера Владислава Лозинського, мешканця Яна Макана, Владислава Пшебиславського, підприємця Йозефа Грабінського, доктора, директора університетської бібліотеки Олександра Семковича, купця Адольфа

Маньковського¹. Музей розміщувався у невеликій кімнаті міського архіву в Ратуші, де “нагромадились муніципальні і цехові пам’ятки, дарунки приватних осіб, закуплені предмети, а також депозити”². Директором Музею був ініціатор і організатор його створення доктор Олександр Чоловський (1865–1944), першим інвентаризатором і упорядником музейних предметів – архіваріус Франциск Ковалишин. Саме йому належить створення перших інвентарів у 1903 р.: Інвентар Музейного відділу та Інвентар гравюр міського Архіву, які зберігаються сьогодні в науковому архіві Львівського історичного музею.

У цей період колекція новоствореного Історичного музею міста Львова поповнювалася за рахунок виділених незначних асигнувань із магістрату міста, які йшли на закупівлю пам’яток. Особливо вагомий внесок у формування колекції склали дари багатих місцевих аристократів. Розвиток колекцій багатьох музейних інституцій Львова у першій третині ХХ ст.: Історичного музею міста Львова, Національного музею ім. короля Яна III, Міської галереї, Церковного музею та ін., відбувався завдяки дарам приватних колекціонерів, зокрема, представникам знатних польських родів того часу.

Одним із таких дарителів був Б. Ожехович (1847–1927) – доктор права Львівського університету, відомий колекціонер і меценат науки та мистецтва, почесний громадянин Львова. Однією з найбільших його заслуг перед містом була передача у 1919 р. великої колекції мистецьких пам’яток, яка поступила у Національний музей імені короля Яна III (1908–1939).

Для музейництва Львова це був особливо вагомий і цінний дар, який нараховував понад шість тисяч пам’яток. Ще за життя Б. Ожеховича доктор Кароль Бадецький у 1922 р. видав книгу “Збірка Болеслава Ожеховича”³, де детально описав розташування пам’яток в експозиції у палаці Лозинського (вул. Стефаніка, 3), спеціально виділеного магістратом міста для публічного представлення цієї збірки.

Протягом останніх десятиріч в українській і польській історіографії ім’я Б. Ожеховича згадувалося у багатьох публікаціях. Дослідниця Наталія Петрик, аналізуючи формування колекцій військово-історичних пам’яток Національного музею імені короля Яна III, наголошує про значну роль колекції зброї Ожеховича⁴. Науковий співробітник Львівського історичного музею Андрій Прокіп охарактеризував частину музейної колекції зброї зі збірки Б. Ожеховича, яка представлена в експозиції “Музею–Арсеналу”⁵. Польський історик Аліція-Марія

¹ Алла Крутоус, “З минулого Львівського історичного музею”, *Наукові записки. Львівський історичний музей*, вип. 5, ч. I (1996): 6.

² Алла Крутоус, “З минулого Львівського історичного музею...”: 5.

³ Karol Badecki, *Zbiory Bolesława Orzechowicza*. (Lwów: Wydawnictwo Muzeum Narodowego im. Króla Jana III, 1922).

⁴ Наталія Петрик, “Національний музей ім. короля Яна III у Львові та збірка Болеслава Ожеховича: історія формування колекцій військово-історичних пам’яток (1908–1940)”, *Емінак*, № 2 (2016): 93–98, 18.10.2021, URL: <http://oaji.net/articles/2017/294-1505242522.pdf>

⁵ Андрій Прокіп, “Колекція зброї Болеслава Ожеховича (на матеріалах збірки Львівського історичного музею)”, *Наукові записки. Львівський історичний музей*, вип. 11 (2006): 119–126.

Ягельська-Бурдук у статті “Діяльність Болеслава Ожеховича – мецената мистецтва і науки у Львові” розкрила постать Ожеховича як мецената культури та науки, представила його заслуги перед суспільством, підняла питання про долю збірки Ожеховича у післявоєнний час⁶.

Метою даної статті є зробити кількісну і типологічну характеристику складу колекції Б. Ожеховича у період її перебування в Національному музеї імені короля Яна III. Не менш важливим є питання, що сьогодні з колекції Б. Ожеховича зберігається у фондах Львівського історичного музею.

Про повноту діяльності Б. Ожеховича, його заслуги перед громадськістю влучно сказано у промові ректора університету Яна Казимира Юліуша Макаревича на урочистостях з нагоди надання Ожеховичу звання доктора права – “*honoris causa*” – у 1923 р: “Твоє ім’я належить до історії польського народу, до польської культури і науки, як їх помножувача. Твоє прізвище записано на картці історії золотими літерами поруч Оссолінських, Чарториських, Любомирських, Дзедушицьких і багатьох інших великодушних фундаторів, меценатів культури і науки... Ти діяв по-іншому, присвятив фортуні себе, а свої дари здобув доходами з власної праці, а працював завжди без привернення уваги до себе, скромний, тихий, трохи таємничий”⁷.

Б. Ожехович зростав в інтелігентній шляхетській родині, в атмосфері пошани до польської культури і науки⁸. Його сім’я приймала активну участь у Січневому повстанні 1863 р., під час якого мати – Софія Ожехович, організувала повстанський шпиталь⁹. Навчався на правничих студіях у Львові, потім – у Голландії. Згодом переїхав у родинний маєток у Кальників під Перемишлем і одружився з Вандою з Розвадовських¹⁰. Тут у маєтку створив приватний музей цінних пам’яток, основу якого склали пам’ятки, привезені з особистих подорожей за кордон, а також предмети, успадковані від родин Розвадовських (з котрої походила дружина Болеслава Ожеховича, графиня Ванда Розвадовська) й Обнінських¹¹.

Під час I Світової війни околиці Перемишля, зокрема, маєток у Кальникові, стали зоною бойових дій, і велика колекція цінних пам’яток опинилася під загрозою розграбування російськими військами. Б. Ожехович звернувся до Гміни Львова з проханням врятувати його пам’ятки. Цією відповідальною справою зайнявся Олександр Чоловський, який 13 березня 1915 р. разом із російським жандармами під суцільним вогнем на 15-ти підводах перевезли збірки

⁶ Alicja-Maria Jagielska-Burduk, “Działalność Bolesława Orzechowicza – mecenas sztuki i nauki we Lwowie”, *Вісник Львівського університету*, вип. 49 (2013): 174–180.

⁷ Там само, 174.

⁸ Наталя Петрик, “Національний музей ім. короля Яна III...”: 94.

⁹ Alicja-Maria Jagielska-Burduk, “Działalność Bolesława Orzechowicza ...”: 175.

¹⁰ Там само, 175.

¹¹ Наталя Петрик, “Національний музей імені короля Яна III...”: 94.

Б. Ожеховича до Львова¹². У Кальникові залишилися меблі, бронзові і срібні речі, рами до картин¹³. Найцінніші бронзові і срібні пам'ятки були пограбовані росіянами при поверненні армії у травні 1915 р., меблі і їх дорога оббивка дуже потерпіли від австрійських і угорських військ¹⁴.

16 серпня 1919 р. Б. Ожехович уклав Угоду з Гміною міста Львова, яка засвідчувала акт дарування колекції Б. Ожеховича місту. Серед умов Угоди було зазначено, що колекція повинна бути завжди цілісною і мати назву “Збірка Болеслава Ожеховича”¹⁵. Публічне відкриття експозиції “Збірка Болеслава Ожеховича” відбулося 24 вересня 1921 р. у Палаці Лозинського (вул. Стефаника, 3). Удев'яти залах палацу були представлені зразки східної і західної зброї, живописні полотна відомих польських художників, рисунки Яна Матейки, колекція годинників, меблі, скульптура тощо.

У 1940 р. у результаті реформування музейних інституцій Львова “Збірка Болеслава Ожеховича” перейшла у фонди Львівського історичного музею, де сьогодні зберігається її основна частина. Окремі предмети, в основному зброя, були передані у різні музеї України, Росії та Білорусі у 1940–1960-х роках під час всесоюзного музейного обміну.

Джерельними матеріалами для дослідження і вивчення колекції Б. Ожеховича є документи, які зберігаються в науковому архіві Львівського історичного музею, зокрема, фондово-облікова документація Національного музею ім. короля Яна III. Інформацію про типологічний і кількісний склад колекції подають Інвентарі Національного музею ім. короля Яна III, на основі яких зроблено аналіз пам'яток, які зберігаються сьогодні у фондах Львівського історичного музею.

Під час перевезення пам'яток з мастку Ожеховича у Кальникові до Львова у 1918 р. був складний рукописний “Опис збірки Болеслава Ожеховича (список дарів), Кальників”¹⁶. На першій сторінці подано загальний список предметів, під ним дата 23 вересня 1918 р., підпис автора опису Марцелі Герасимовича та печатка Міської галереї Львова. Загальна кількість предметів, згідно списку, становила 910 одиниць. Далі йдуть окремі списки по групах предметів. Найбільшу кількість пам'яток складала колекція зброї – 453 предмети, картин – 224 твори, пам'яток мистецтва – 41 твір, годинників – 42 предмети, табакерок і медальйонів – 13 предметів, виробів з кістки – 34 предмети, скляних виробів – 51 предмет, порцеляни – 32 предмети, меблів – 7 предметів, гравюр і мініатюр – 22 твори. Наприкінці в інвентарі є предмети, дописані простим олівцем, очевидно, вони передавалися згодом.

¹² Алла Крутоус, “Львівські музеї і Олександр Чоловський”, *Наукові записки. Львівський історичний музей*, вип. 6, ч. I (1997): 8.

¹³ Karol Wadecki, *Zbiory Bolesława Orzechowicza...*, IX.

¹⁴ Там само, IX.

¹⁵ Там само, XI.

¹⁶ Opis zbiorów Bolesława Orzechowicza. Inwentarz darów. Kalników. 1918, науковий архів Львівського історичного музею.

Наступні інвентарі були складені співробітниками Національного музею ім. короля Яна III у 1926–1927 рр., коли колекція Б. Ожеховича вже була офіційно передана у цей музей. Велика збірка різноматематичних мистецьких пам'яток була поділена на окремі групи. Були створені п'ять інвентарів:

– Інвентар акварелей, рисунків і гравюр¹⁷;

– Інвентар збірки Болеслава Ожеховича у 3-х томах: I том – “Зброя”¹⁸; II том – “Картини і скульптура” і III том – “Художньо-промислові вироби і нумізматика”¹⁹ (зшиті в одну книгу)

– Інвентар польських військових відзнак з 1914–1924 рр.²⁰

Інвентар акварелей, рисунків і гравюр (1927) поділений на окремі розділи, кожен з яких позначений відповідною літерою. Розділи сформовані за різними критеріями: за технікою виконання, авторством, тематикою зображень. Порядкова нумерація розпочинається у першому розділі і продовжується у кожному наступному. В інвентарі записано 3314 графічних робіт. Крім літери, що позначала розділ, кожна графічна робота має обліковий номер і шифр, який ставився на паспорті. Багато графічних творів з таким шифром сьогодні зберігаються у фонді “Графіка”, що стверджує походження твору з колекції Б. Ожеховича.

В інвентарі записано 123 роботи, виконані аквареллю, олівцем, тушшю²¹. Це роботи відомих польських художників: чотири акварелі Едварда Блотницького з серії “Краковяки і гуралі”, ескіз олівцем Тадеуша Бродовського “Розгін коня”, силуета тушшю “Поділ Польщі” художника Бушмана, два рисунки олівцем художника Хмелінського, три рисунки тушшю і аквареллю Фердинанда Хотомського–Бернгейма, акварель Леона Дембовського “Вид з Тиролю”, ескіз і акварель Константина Дзбанського, рисунок олівцем Валерія Еліяша, акварель Париса Філіппі “Проект пам'ятника генералу Скшинецькому”, рисунок пером Валерія Гадомського, акварель Яна Гловацького, альбом ескізів Ципріяна Годабського, акварель Анджея Грабовського “Цигани”, дві акварелі Гугге, рисунки В. Гау, рисунок Яна Камсетцера, робота тушшю Конопатського, акварель Константина Копфа, Леона Коссака (старшого брата Юліуша), два портретні рисунки Фридерика Лахнера, два рисунки олівцем художника Кукевича до поезії Адама Міцкевича, рисунок олівцем “Гуцул” Юліуша Макаревича, “Портрет мужчини” Кароля Машковського, рисунок олівцем Ванди Млодницької,

¹⁷ Inwentarz prowizoryczny akwareli, rysunkow i rycin. Lwów. 1927, науковий архів Львівського історичного музею.

¹⁸ Inwentarz zbiorów Bolesława Orzechwicza. Tom I. Broń. Lwów, 1925–1926, науковий архів Львівського історичного музею.

¹⁹ Inwentarz zbiorów Bolesława Orzechwicza. Tom II. Obrazy i rzeźby. Lwów, 1926. 1–124 s. Tom III. 125–227 s, науковий архів Львівського історичного музею.

²⁰ Zbiory B. Orzechowicza. Inwentarz odznak wojennych. Lwów, 1939, науковий архів Львівського історичного музею.

²¹ Inwentarz prowizoryczny akwareli, rysunkow i rycin, 1–6.

“Портрет чоловіка” Ігнація Орловського, рисунок тушшю Юзефа Пешки, два рисунки Юзефа Пічмана: “Хлопці”, “Над рікою”; ескіз пером Казимира Похвальського, сорок рисунків олівцем – портрети волинської шляхти – художника Юзефа Прицінського, автопортрет і два рисунки Александра Рачинського, акварель Алоїза Рейхана “Портрет генерала Яблонського”, робота тушшю гданського художника XVII ст. Саурланда, рисунок олівцем Францішка Семяновського, ескіз олівцем Казимира Сіхульського, дві роботи Вінцента Смоковського, робота олівцем Францішка Смуглевича, дві роботи Міхала Стаховича, рисунки олівцем Леонарда Стройновського, Миколая Стжегоцького, п’ять рисунків Корнеля Шлегеля, твір Вільгельма Вахтеля “Вид вулиці Сенявських у Львові”, два рисунки Васовича, три рисунки Леона Вайна, п’ять рисунків Владислава Вітвіцького, дві сепії Яна Канти Войнаровського, робота Зайчковського, ескіз вугіллям і олівцем Францішека Жмурка, шість рисунків невідомих авторів. Згідно дослідження, з перелічених творів сьогодні у фонді “Графіка” Львівського історичного музею зберігається 75 робіт.

У розділі **“Портрети”** записано 1371 гравюру XVIII–XIX ст.²² У цю підгрупу увійшли графічні портрети представників королівських та монарших дворів Європи, шляхетських польських і литовських родин, відомих історичних постатей, представників різних релігійних конфесій, відомих діячів науки і мистецтва. Роботи виконані видатними європейськими граверами різними графічними техніками. За дослідженням автора статті близько 1000 робіт зберігається у фонді “Графіка” Львівського історичного музею.

У розділі **“Види і плани міст, сіл, костелів, дворів”** вписано 466 гравюр²³. Це літографії з видами Галичини художників Антона Лянге, Карела Ауера, альбоми літографій з рисунків Наполеона Орди, види міст Польщі, Литви, України, кілька видів середньовічних європейських міст з “Книги міст світу” (1598–1618). Близько 400 творів сьогодні зберігається у фонді “Графіка” Львівського історичного музею.

У розділі **“Сцени історичні”** записано 244 графічні твори²⁴. Це роботи з зображенням батальних сцен, історичних подій, які в основному стосуються історії Польщі. У фонді “Графіка” Львівського історичного музею зберігається близько 200 творів.

Розділ **“Озброєння, одяг історичний, строї (типи народні)”** нараховує 161 гравюру²⁵. Сюди входять рицарські строї, зображення польських історичних костюмів, десять гравюр відомого гравера Стефано делла Белла з зображенням польських шляхтичів, одинадцять кольорових літографій з журналу “Моди паризькі” (1848), польські косинери, представники “Гвардії народової”, улани, українські козаки, етнографічні костюми, національні типажі, одяг духовних осіб

²² Inwentarz prowizoryczny akwareli, rysunkow i rycin, 7–73.

²³ Там само, 74–98.

²⁴ Там само, 99–111.

²⁵ Там само, 112–117.

тощо. Близько 150 творів зберігаються у фонді “Графіка” Львівського історичного музею.

У розділі **“Різне / релігійні пам’ятки, надгробки, пам’ятки рухомі, різне/”** записано 177 графічних робіт, які зображають різні історичні пам’ятки. Розділ поділений на окремі підгрупи відповідно до тематики зображень: релігійні пам’ятки, надгробки, двері, шоломи, хоругви, монстранції, келихи, герби, монети, медалі, екслібриси, різне²⁶. У фонді “Графіка” Львівського історичного музею зберігається близько 100 робіт.

У розділі **“Гравюри. Гравери польські і інші (відповідно до художників)”** вписано 770 творів²⁷. Це роботи відомих західноєвропейських художників–граверів: двадцять п’ять гравюр художника Єремії Фалька, п’ятдесят три гравюри Данієля Ходовецького, шість гравюр Фридеріка Дітріха, аквафорта Люни Дрекслер, літографії Валерія Еліяша, дві гравюри львівського художника–гравера Івана Филиповича, шість гравюр Яна Фрея, сімнадцять гравюр Теодора Гротта, п’ять робіт з рисунків Артура Гроттгера, три літографії Рафала, дві автолітографії Владислава Яроцького, десять літографій з картин Мар’яна Ярочинського, сім літографій з творів Фелікса Ясінського, тридцять чотири літографії Фридеріка Джона, тридцять сім робіт Каєтана Келісінського, аквафорта Володимира Конечного, три літографії Яна Фердинанда Кретлова, сім літографій з творів Фридеріка Лахнера, шість портретів представників роду Радзивиллів гравера Берко Лейбовіча (1700–1770) /?/, дві гравюри Яна Лелевеля, робота Полакко Леві, п’ятдесят робіт Яна Левицького, чотири твори Яна Лігбера, шість робіт Лішевського, три літографії Теодора Любенецького, робота Юзефа Ленського, шістнадцять літографій Ігнація Лопенського, дві роботи Станіслава Лукомського, твори Юзефа Маковського, Маурітіуса, Яцека Мержеєвського, Мацея Морава, Мицельського, сім аквафорт Д. Г. Нетхера, п’ятдесят дев’ять окремих гравюр і альбом “Збір розмаїтих строїв польських” (включає 48 зображень) з творів відомого художника Норбліна дела Курдьєна (альбом зберігається у фонді “Графіка”), дві роботи Максиміліана Оборського, сто чотири гравюри Антона Олещинського, п’ятдесят п’ять гравюр Олександра Орловського, чотири роботи Панькевича, робота Адама Пілінського, тридцять сім робіт Міхала Плонського, п’ять гравюр М. Подолинського, робота Олександра Рачинського, сім гравюр Генріха Редліха, аквафорта Рубчака, дві гравюри Ісаака Сааля, дві автолітографії Казимира Сіхульського, три офорти Юзефа Сераковського, аквафорта Скочиляса “Вірменська церква у Львові”, дев’ять робіт Якуба Соколовського, аквафорта Миколая Стшегоцького, два офорти Тараса Шевченка на релігійну тематику (передані 09.09.1940 р. у Львівську Державну картину Галерею), п’ять робіт Антонія Шреттера, шість гравюр Юрія Шимоновича, аквафорта Францішка Тепи, тридцять гравюр Антонія

²⁶ Inwentarz prowizoryczny akwareli, rysunkow i rycin, 118–126.

²⁷ Там само, 157–159.

Тепплара, роботи Владислава Вітвіцького, три роботи Войнарського, дві роботи Ігнація Врублевського, літографія Вичулковського, три гравюри Броніслава Залеського, три гравюри Яна Зіярнко, колекція тридцятиодного мистецького плакату. Близько 600 гравюр зберігаються у фонді “Графіка” Львівського історичного музею.

Цінною і багатою була колекція зброї Б. Ожеховича. Вагомий внесок у дослідження і вивчення пам’яток музейної колекції зброї, зокрема, встановлення походження предметів, зробив колишній співробітник музею Мельник Борис Васильович (1932–2019). Завдяки його дослідженням можна зробити висновки, які пам’ятки з колекції Б. Ожеховича сьогодні зберігаються у фонді “Зброя” Львівського історичного музею.

У I томі Інвентаря збірок Б. Ожеховича записано 563 предмети зброї. Інвентар опрацьований у 1925–1926 рр. кустошем Національного музею імені короля Яна III Рудольфом Менкіцьким. Він розділений на окремі розділи, відповідно до функціонального призначення предметів зброї, а кожен розділ на окремі підгрупи. Нумерація предметів кожного розділу продовжується у наступному. Кожна пам’ятка подана з детальним описом.

У розділі “**Озброєння**” вписано 95 предметів: зброя, кіраси і наплічники, кольчуги, шоломи, місьюрки, частини зброї, щити²⁸. Із них 50 одиниць зберігаються у Музеї, 12 предметів передано на постійне збереження в інші музейні інституції:

- кірас польський XVII ст., шишак гусарський (наслідування) – у Національний музей історії України у Києві;
- щит східний (автентичність сумнівна) – у Кременецький краєзнавчий музей;
- панцерний наперсник поч. XIX ст., кольчуга східного типу XVII ст. – у Запорізький обласний краєзнавчий музей; кольчуга східного типу XVII ст. – у Дубнівський історико-краєзнавчий заповідник;
- пара металевих рукавиць XVI ст., місьюрка срібна XVI ст. – до Кіровоградського обласного краєзнавчого музею;
- карваш перський, місьюрка східна сталева – до Стрийського краєзнавчого музею;
- два німецькі шоломи XVII ст. – до Брестського обласного краєзнавчого музею (Білорусь).

Розділ “**Зброя січна**” нараховує 174 предмети²⁹:

- 27 мечів, з них 18 одиниць зберігаються у Музеї, меч німецький передано на постійне збереження у Кременецький краєзнавчий музей;
- 14 шабель, із них 7 зберігаються у Музеї;
- 93 карабелі, із них 28 зберігається у Музеї, 1 турецька шабля передана в Камянець-Подільський краєзнавчий музей;
- 20 палахів, 4 із них зберігається у Музеї;

²⁸ Inwentarz zbiorów Bolesława Orzechwicza. Tom I. Broń, 3–49.

²⁹ Там само, 52–166.

- 6 рапир;
- 14 шпаг.

Розділ **“Зброя лучна”** нараховує 25 предметів: луки, арбалети, сайдаки, щити³⁰, з яких у Музеї зберігається 14 пам’яток.

Розділ **“Зброя холодна”** нараховує 82 предмети: стилети, кинжали, ганджари, ножі, галябарди, партизани, еспонтони, корделяси, булави, рогатини, сокирки³¹. Зперерахованої зброї у Музеї зберігається 54 пам’ятки. Стилеть у піхвах XVII ст. передано в Ермітаж у Санкт-Петербурзі; алебарду німецьку XVI ст. – у Чернівецький обласний краєзнавчий музей; дві алебарди німецькі XVI ст. – у Національний музей історії України у Києві.

Розділ **“Зброя вогнепальна”** нараховує 133 предмети: гармати, рушниці, пістолети³², з них 87 пам’яток сьогодні зберігається у Музеї. Дві моделі гармат, пістолет мисливський капсульний, дві порохівниці передано у Національний історичний музей в Києві; пістолет німецький, перероблений з французького карабіну Наполеонівського часу передано в Ермітаж у Санкт-Петербурзі; пістолет італійський XVIII ст. передано у Дрогобицький історико-краєзнавчий музей; пістолет XIX ст. – в Острозький краєзнавчий музей; порохівниця дерев’яна XVIII ст. – у Харківський історичний музей. Один із пістолетів XVII ст. викрадено 17.10.1947 р.

Розділ **“Прибори до їзди і ловецькі”** нараховує 22 предмети: упряжі, чепраки, сідла, стремена, остроги, різне³³. Пара металевих острог зберігається у фондовій групі “Зброя”, сідло східне дерев’яне зберігається у фондовій групі “Шкіра–ріг”, інші пам’ятки потребують дослідження.

Розділ **“Комплекти військові і обмундирування”** нараховує 8 предметів: барабани, ладівниці, шапки, частини обмундирування³⁴. Ладівниця XVIII ст. передана у Національний історичний музей м. Києва, інші пам’ятки не досліджені.

Розділ **“Емблеми військові”** нараховує 4 предмети – це бойові булави³⁵, одна з яких зберігається у фондовій групі “Зброя”.

Розділ **“Різне”** нараховує 13 предметів: металеві пояси, пряжка до пояса, японський плащ³⁶. Пам’ятка під назвою “Японський плащ” сьогодні зберігається у фондовій групі “Тканини” під назвою “Попона на коня”, експонувалася на виставці “Світло сонця, що сходить” (2021 р.).

Велика кількість пам’яток зброї з колекції Б. Ожеховича сьогодні експонується у відділі “Музей–Арсенал”. Музейний співробітник Андрій Прокіп у своїй статті проаналізував 22 пам’ятки зброї з цієї збірки, які представлені в

³⁰ Inwentarz zbiorów Bolesława Orzechwicza. Tom I, 167–182.

³¹ Там само, 183–233.

³² Там само, 234–302.

³³ Там само, 303–319.

³⁴ Там само, 320–324.

³⁵ Там само, 325–327.

³⁶ Там само, 328–334.

“Музеї–Арсеналі”. Холодну зброю репрезентують два мечі XV ст., три придворні шпаги XVI–XVII ст., парадний пернач XVII ст., два кинджали з Ірану XVIII ст., кинджал–кукру зі Східної Індії XVIII ст., індонезійський кинджал–кріс XVIII ст., кинджал артилеристів “фузетті” з Венеції XVI ст., кинджал–дага з Італії XVI ст.³⁷ Захисне озброєння представлене іранським налокітником XVII ст., бойовими рукавицями, російською офіцерською кавалерійською кірасою першої третини XIX ст., шоломом типу “моріон” та гальваноскопією парадного шолома типу “бургінньот”³⁸. Зі зброї на ратищах із колекції Б. Ожеховича експонуються парадний офіцерський еспонтон 1742–1786 рр. із Пруссії та алебарда XVI ст.³⁹. Вогнепальна зброя представлена кавалерійським кремінно-ударним пістолетом тромблонем XVIII ст., мисливським пістолетом XVIII ст. та мисливською кремінно-ударною рушницею XVIII ст.⁴⁰

У II томі Інвентаря збірок Б. Ожеховича вписано твори образотворчого мистецтва загальною кількістю 305 пам’яток. Інвентар поділений на два розділи: картини і скульптура, порядкова нумерація предметів продовжується з номера, на якому закінчився I том.

Розділ “**Картини**” поділено на окремі підгрупи: малярство польське, малярство загальне, мініатюри. Сюди увійшли 292 мистецьких твори, виконані у різних техніках: олією на полотні і дереві, аквареллю, пастеллю, тушшю, олівцем. Колекцію живописних полотен склали твори видатних польських художників: Тадеуша Айдукевича, Марцелі Бачіареллі – “Портрет короля Станіслава Августа”, Сигізмунда Балка – “Спліт”, дві роботи Северина Бешада, Юзефа Брандта – “Похід лісовчиків”, два пейзажі Романа Братковського, три портрети і акварель Станіслава Хлебовського: “Портрет Шаміля” і “Портрет сина Шаміля”, “Султан Баязед в неволі у Тамерлана”, “Турки над Босфором”; Шимона Чеховича – “Розпяття Христа”, роботи Анджея Грабовського, Марцелі Гарасимовича, Леопольда Горовітца, Максиміліана Грузіка, три роботи Юзефа Ярочинського, Войцеха Коссака, Яцека Мальчевського – “Христос перед Пилатом” (передано у Львівську національну галерею мистецтв імені Б. Возницького), два ескізи олією Яна Матейка, три роботи Казимира Похвальського, серед яких портрет Болеслава Ожеховича; робота Тадеуша Попеля, “Портрет графа Антонія Францішка Розвадовського” Юзефа Пічмана, три роботи Александра Рачинського, шість портретів Алоїза Рейхана, олійна робота і акварель Станіслава Рейхана, дві роботи Жигмунда Розвадовського, “Портрет невідомої дами” Корнеля Шлегеля, дві роботи Івана Труша: “Дніпро під Києвом” і “Тополя”, п’ять робіт Фелікса Вигживальського, двадцять три роботи невідомих художників. За дослідженням автора більша частина

³⁷ Андрій Прокіп, “Колекція зброї Болеслава Ожеховича ...”: 121–122.

³⁸ Там само, 122.

³⁹ Там само, 122.

⁴⁰ Там само, 122.

перерахованих творів передана у Львівську національну галерею мистецтв імені Б. Возницького.

У складі колекції були акварелі Александра Августиновича “Мама з дитиною”, Теодора Аксентовича – “Святкування Йордану на Русі”, пастель Владислава Бакаловича – “Перед купілля”, чотири роботи Артура Гроттгера (передано у Львівську картину Галерею), дві роботи Александра Григлевського, пастель Владислава Яроцького, двадцять акварелей і рисунків Юліуша Коссака, сорок шість рисунків олівцем Яна Матейка, два рисунки кредкою Генрика Родаковського, рисунок вугіллям Тадеуша Рибковського, рисунки пастеллю Станіслава Висп’янського.

У розділі “**Мініатюри**” – вписано два портрети художника Яна Гаара, “Портрет Катажини Опалінської” художника Джейнаса, роботи художників Лебаха, Юзефа Ленського, Августа Медвея, Ренаульта, Ролайна, Сонтага, Слівіцького, твори невідомих художників⁴¹.

У розділі “**Скульптура**” записано 13 пам’яток: роботи Казимира Худзінського – Фридерік Шопен, Б. Ожехович, головка немовляти; Антонія Мадейського – бюст Яна Матейка, Владислава Олещинського – Адам Міцкевич, дві роботи скульптора Рауха – “Надгробок Мечислава I і Болеслава Хороброго” та погруддя Адама Міцкевича; роботи скульптора Альбано “Невільниця” та “Кінь із гривною”⁴². У фондах Львівського історичного музею згадані твори не виявлено.

III том Інвентаря збірок Б. Ожеховича охоплює художньо–промислові вироби і нумізматику. Розділ “**Художньо-промислові вироби**” нараховує 363 предмети і розділений на окремі групи⁴³. Колекція меблів нараховувала 104 предмети: меблеві гарнітури, фотелі, крісла, столи, секретарі, шафи, комоди, серванти, скриня (експонується у відділі Львівського історичного музею – Музеї історії Львова). Збірка срібла становила 22 предмети: келихи, пугарі, кубки, ваза, флакончик, фігурки відомих історичних постатей, оправы до релігійних образів. У групу “Бронза” увійшли 17 предметів: бронзові фігури Юзефа Понятовського, жовнірів французької піхоти, святого Ігнатія Лойола, міфологічних постатей; канделябри, ліхтарі, дзвоники, піднос. Розділ “Порцеляна” нараховував 41 предмет: вироби Корецької мануфактури, тарелі і філіжанка виробництва Баранівка, тарілки, дзбанки, келишки, вироби Віденської фабрики. Групу “Скло” склали 44 предмети: пугарі XVIII–XIX ст., склянки XIX ст., келишки, цукерниці, карафки, фляги, флакончики. Цінна і велика збірка годинників нараховувала 63 предмети, серед яких були золоті, срібні, бронзові годинники французького, швейцарського, англійського, німецького і австрійського виробництва. 26 вересня 1940 р. 56 годинників передано до Художньо-промислового музею у Львові,

⁴¹ Inwentarz zbiorów Bolesława Orzechwicza. Tom II. Obrazy i rzeźby, 113–120.

⁴² Там само, 121–124.

⁴³ Там само, 126–223.

один французький золотий годинник було викрадено у липні 1931 р. Група “Пояси” нараховувала 20 предметів, група “Різне” – 52 предмети.

Колекція **“Нумізматики”** нараховувала 1474 пам’ятки: 498 львівських монет Казимира Великого, Людовіка Угорського, Владислава Опольчика, Владислава Ягелло і Яна Казимира; 968 польських військових відзнак періоду Першої світової війни; шкатулка з монетами і банкнотами періоду листопадового повстання 1830–1831 рр., (6 од.); мініатюра ордену “Johannitenorden” – Орден святого Джона (Іоана Єрусалимського), мініатюра ордену “Virtuti Militari” (лат. Військова Добродесність) 1830–31 рр.⁴⁴

Для обліку військових відзнак був створений окремий Інвентар військових відзнак з 1914–1924 рр. зі збірки Б. Ожеховича, складений 7 червня 1939 р. кустошем Рудольфом Менкіцьким. Тут подано детальні описи 968 відзнак, які поділені на п’ять таблиць.

Загальна кількість предметів, записаних в Інвентарні книги – 6019 пам’яток. Це найбільша приватна колекція, яка була подарована громаді Львова на початку ХХ ст. У 1940 р. більша частина цієї збірки перейшла у фонди Львівського історичного музею. Чимала кількість пам’яток зі збірки Ожеховича розпорошилася по різних музеях України у результаті всесоюзного міжмузейного обміну у 1940–1970-х роках. Найбільшу кількість серед предметів, які передавалися, становила зброя, багато живописних картин і графічних робіт було передано у Львівську національну галерею мистецтв імені Б. Возницького, майже вся колекція годинників була передана Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України.

Фондово-обліково документація Львівського історичного музею, яка складалася у радянський період, дуже рідко подає інформацію про походження музейних предметів з приватних колекцій. У діючих інвентарних книгах Музею у графі “Походження” найчастіше записано “зі старих фондів музею”, що вказує поступлення предмету з розформованих львівських музеїв у 1940 р. Вивчення історії побутування пам’ятки є особливо важливим для введення предмета в науковий обіг, часто під час дослідження відкриваються нові атрибутивні дані щодо назви і змісту предмета. Для істориків і дослідників колекція Б. Ожеховича є вагомим історичним джерелом у вивченні розвитку мистецтва, певних історичних процесів і подій як місцевого так і регіонального рівня. Дана стаття розкриває величину і цінність подарованої Болеславом Ожеховичем колекції і є стимулом для майбутніх наукових досліджень.

⁴⁴ Inwentarz zbiorów Bolesława Orzechwicza. Tom II. Obrazy i rzeźby, 224–225.

**THE FORMATION OF THE COLLECTION
OF THE LVIV HISTORICAL MUSEUM: THE COLLECTION
OF BOLESлав OZHEKHOVYCH AND ITS ROLE
IN THE MODERN STOCK COLLECTION**

Svitlana KHAVALKO

Municipal Institution of the Lviv Regional Council

“Lviv Historical Museum”

6 Rynok sq., 79008, Lviv, Ukraine

The author in the article, based on archival materials and stock records of the Lviv Historical Museum, as well as published sources of information, describes a large private collection of Boleslav Ozhekhovych's art monuments, which he presented to the Lviv city in 1919. It is reflected an interesting history of the transfer of the collection in 1915–1919. Inventory books of the National Museum of King Jan III are analyzed, which give complete information about the quantitative and typological composition of the collection during its stay in the mentioned museum in 1919–1939. The importance of the donated collection in formulation of the National Museum of King Jan III and its special significance in the funds of the Lviv Historical Museum, where it moved in 1940, are emphasized. In this article a partial analysis of the location of monuments from the collection of Boleslav Ozhekhovych in the stock collection of the Lviv Historical Museum at the present stage is conducted.

Key words: collection, assemblage, memorials, museum, fund, subject.

